

"Tavallaan amerikkalaista ylivaltaa

Jukka Rislakki

Ajatus sarjakuvan harrastajien seurasta tuntui olevan ilmassa pääkaupungin 20-30-vuotiaiden älymystöläisten – jos niin uskaltaa sanoa – keskuudessa 1970-luvun alussa. Ajatuksen puki sanoiksi ensin pieni piiri, johon kuuluivat muistaakseni ainakin Ilpo Hakasalo, Juhani Härmä, Heikki ja Soile Kaukoranta, Jukka Kemppinen, Markku Kivekäs, Osmo Jokinen, Timo Reenpää, "Joonas" Savolainen ja minä, joista ainakin viimeksi mainittu piti Suomen kulttuurielämää vielä turhan elitistisenä, vanhoillisenä ja liikkumattomana.

Kokoontuimme usein Meritullinkadulla Kaukorantojen viihtyisässä kodissa. Paikka oli täynnä sarjakuvia ja alan kirjallisuutta. Olisin voinut vaikka jäädä asumaan sinne. Etenkin uusi ranskalainen sarjakuva, johon pääsin nyt tutustumaan, teki vaikutuksen.

Vaikka harva sitä muistaneekin, idcamme arvovaltaisiiin isiiin lukeutui akateemikko Matti Kuusi, joka uudisti kansanrunouden tutkimusta ja pani juuri näihin aikoihin

oppilaansa tutkimaan Jerry Cottonia ja muuta sellaista. Kuusi keksi termin "poplore", joka tuntui olevan tuolloin kaikkien huulilla. Kuusen ajatushan oli suunnilleen se, että uusi populaarikulttuuri käyttää hyväkseen kansanperinteen ikiaikaisia sankarimyyttejä ja -tyyppejä. Kuusen vakaa isähahmo nähtiin tilaisuuksissamme, ja pidimme kokouksia hänenkin kodissaan.

Suomessa vuosikymmenten mittaan sarjakuvasta julkaistut vakavat artikkelit voitiin tuolloin laskea melkein yhden käden sormilla. Seurasimme innostuneina alan ruotsalaisia kirjoja ja lehtiä ja luimme hiirenkorville amerikkalaisen Journal of Popular Culture numerot, joita tuli yliopiston kirjastoon. On muistettava, että elettiin 1970-lukua; päivän sanoja olivat indoktrinaatio, manipulaatio ja kulttuuri-imperialismi. Amerikkalaisen populaarikulttuurin lisäksi joitakin meistä askarrutti myös "EEC-kulttuuri". Kun kutsuimme vieraaksemme ulkomaalaisia tutkijoita, he arvioivat hämmästellessä, että Suomi oli Euroopan amerikkalaisin maa.

Nyt ilmestyi sanomalehtiin ensi kertaa suhteellisen säännöllinen sarjakuvakritiikki. Muistaakseni sen aloitti Jyrki Laelma Uudessa Suomessa ja minä Helsingin Sanomissa. Minua ei rohkaistu jos ei kiellettykään. Marja Niiniluoto pohti: "Mitähän Seppo Heikinheimo tuumaa, kun hänen konserttiarvostelunsa on samalla sivulla kuin sinun Vampirella-juttusi?"

Tunnustelimme lehtiin lähetettyjen kirjeiden avulla kiinnostusta seuran perustamiseen. Palaute oli rohkaisevaa. "Tuli kirje jopa eräältä englannin opettajalta, joka kysyy, miksi seura perustetaan vasta nyt", selitti Heikki silmät loistaen. Tuo opettajahan oli tietysti Pekka Tuliara, josta tuli seuran innokkaimpia jäseniä. Irvilleuka Osmo piti nimeä Suomen Sarjakuvaseura hyvänä, koska helsinkiläisissä kirjapainoissa oli sodan jäljiltä vielä valmiita

vastaan"

SS-laattoja jäljellä...

Mukaan saatiin nyt muunkin Suomen harrastajat, ensimmäisten joukossa Veli-Pekka Alare Tampereelta ja Markku Haapio Turusta. Sairaus vain katkaisi pian Alaren ja Osmo Jokisen elämänsä kesken vireän osallistumisen ja luomistyön.

Syksyllä 1971 Amos Anderssonin taidemuseo järjesti sarjakuvanäyttelyn, jonka kävijämäärä – 20 000 – taisi lyödä museon kaikki ennätykset. Tuon näyttelyn keskelle, museon saliin, kokoonnuimme sitten 23. marraskuuta 1971 perustamaan seuraa. Professori, sota-ajan propagandapiirtäjä Erkki Salonen, "meidän jalkamme" Kulttuurirahaston oven raossa, avasi tilaisuuden. Silloin nuija oli vielä asiantuntevissa käsissä. Me muut emme tienneet juuri mitään kokoustehtävistä, tilintarkastuksista ja sellaisesta.

Ennen kokousta ja sen aikana tehdyistä muistiinpanoista löydän nyt sellaisia hieman liikuttavilta tuntuvia ranskalaisia viivoja kuin "edistysellinen, ei-poliittinen" ja "tavallaan amerikkal. ylivaltaa vastaan". "Tietysti huonoa sarjakuvaa vastaan." "Vaihtoehtoisen sarjakuvan puolesta." "Kulttuurinvalistusta." Edelleen: "Painostaa valtiovaltaa". Seuran oli näköjään määrää "edistää sarjakuvan tuntemusta ja käyttöä ja kriittistä suhtautumista siihen".

Pahemmilla riidoilla seura perustettiin. Sana "kriittinen" päätettiin jättää säännöistä pois: joku korosti aivan oikein, että tutkimisenhan on aina oltava kriittistä, ei sitä tarvitse erikseen korostaa. Joku piti sanaa vasemmistolaisena, joku taas liian oppineelta kuulostavana.

Järjestäytymisen innokkaimman puuhaajan Osmo Jokisen olisi mielestäni pitänyt lähjetä puheenjohtajaksi, kun hän eikä kukaan muukaan yllättäen suostunut, oli minun ryhdyttävä puheenjohtajaksi ensimmäiseksi vuodeksi. Olin tietysti pienen ikäni lukenut ja piirtänyt sarjakuvia ja pi-

lakuja, mutta tähän olin valmistautunut. Seuraajani oli Ilpo Hakasalo.

Rekisteröimme yhdistyksemme. Innostuksemme oli suuri, joskin sitä laimensi erään lehden piikikäs kommentti: "Ei niin pientä asiaa, ettei sen tuihoille voisi perustaa yhdistystä." Lehti päivitteli, että nyt on Suomessa sitten perustettu sarjakuvaseurakin. Toisaalta STT ja monet lehdet haastattelivat meitä, ja televisio ja radio pitivät kaikkia alkuaikojen tempauksiamme hyvin esillä.

Sarjainfo oli aluksi ohut, harmaa moniste, jossa oli minun kansipirrokseni muttei yhtään kunnan kuvaa ennen kuin Pekka Puupää -tunnus otettiin käyttöön. Ehkä voi jo paljastaa, että aivan aluksi Sarjainfoa kirjoitettiin, monistettiin ja kopioitiin yöllä Helsingin Sanomissa. Nimi oli vaikea keksiä. Koska olimme innostuneita sarjakuvista, ajattelin panna nimeksi "Sarjainfo". Viime sekunnilla päätin muuttaa nimen muotoon Sarjainfo. Eräs Uuden Suomen toimittaja tartui kauhistellen siihen, että yhdessä ensimmäisistä numeroista pohdittiin "Roope Ankan kapitalismia ja imperialismia". Oli miten oli, emme osanneet uneksiaakaan, että Infosta tulisi joskus korkeatasoinen, tunnettu, paksu, värikäs ja hyvälle paperille painettu lehti.

Pian ryhdyttiin perustamaan oikein populaarikulttuuriseuraa, jonka avaraan syliin mahtuisivat sarjafriikkien lisäksi esimerkiksi kevyen musiikin ja kioskikirjallisuuden harrastajat ja tutkijat, ja ehkä oli puhetta tv-sarjoista ja elokuvistakin. Piti perustaa myös uusi lehti tai "laajentaa" Sarjainfoa. Kriittisellä korkeakoululla pidettiin iso kokous, ruutua jostain syystä ajatus kuoli.

Kiersimme maata, osallistuimme, luennoinimme ja annoimme tottuneesti haastatteluja medialle. Kuten tiedetään, järjestimme vilkkaasti erilaisia tilaisuuksia - kilpailuja, näyttelyitä, kursseja, teemapäiviä. Jul-

Muistoja Sarjakuva- seuran perustamisesta 25 vuotta sitten

klausumin vaadimme työtilaisuuksia suomalaisille piirtäjille. Suurin aikaansaannoksemme jälkeen päin katsoen oli kuitenkin se, että "löysimme" uudestaan suomalaiset piirtäjäveteraanit Asmo Alhosen ja Erkki Tantusta alkaen. Emme olleet aivan osattomia siihenkään, että Esa "Puupää" Pakarinen sai valtion taiteilija-lätkeen.

Kun Puupää-päivät pidettiin eräissä elokuvateatterissa Helsingissä, saivat elokuva-, musiikki- ja sarjakuva-alan liike-miehetkin sanoa sanansa. Vanha, kunnianarvoisa lehtikriitikko Greta Brothorus nousi kesken kaiken yleisön seasta ja julisti muistaakseni suunnilleen näin: "Tämä on suorastaan inhottavaa! Näin läpikaupallisessa tilaisuudessa en muista ennen olleeni mukana!"

Ja marssi ulos jättäen meidät kuin nalit kalliolle.

Vanhoista papereista huomaan olleeni seuran edustajana rauhan kulttuuritoimikunnan perustavassa tai vuosikokouksessa Vanhalla ylioppilastalolla 1974. Mitään en muista siitä. Mukana olivat näköjään Kaisa Korhonen, Paavo Rintala ja kumppanit.

Lokakuussa 1972 järjestimme Helsingissä Populaarikulttuuripäivät, joiden luennoitsijoista muistan ainakin Pekka Gronowin, Hakasaloon, Kemppisen, Kuusen ja Max Randin itseni lisäksi; Esko Rahkonen lauloi tangoja. Jyväskylän kesässä oli kurssi piirtäjille ja keskusteluja populaarikulttuurista. Tuli pientä kiistaakin, kun joku – etten olisi ollut minä – kyseli seuran lehdessä, mitä teemme kulttuuripäivillä, joilla ovat mukana tanhut, virsilaulu ja Marjatta Väänänen.

Olihan ne aikoja. Voi turskan perkeet, kuten eräs belgialainen kapteeni sanoisi. ○

Artikkeli on kirjoitettu sarjakuvafestivaaleilla (12.10.1996) tapahtuneen Juhani Tolvanen haastattelun innoittamana.